

“Кыргыз Туусунун” жаштар чыгармачылыгына арналган атайын бети

Эртеңки Кыргызстан жаштардын көзү менен

Шабдан АБЫЛГАЗЫ уулу,
“Кыргыз Туусу”

И.В.Крыловдун балык сууга, ак куу көккө, бөтөн жерге, айтор, ар кимиси ар кай жакка тартып жатып, талкаланган араба жөнүндө тамсилдин билсек керек. Бүгүн өлкөбүздөгү жаштардын багыты дал ошондой кырдаалга окшошуп калгандай ой калтырат...

Бир жагынан батыш маданияты тартса, ислам динин жамынган күчтөр экинчи, дагы башкалары үчүнчү жакка тартышат. Айтор, улуттук салт-санаа, маданият, тарых, идеология, нарк-насил колдон келишинче пропандаланганына карабастан, жаштарыбыз кайда багыт алуу керек экенине баштары жетпей, маң болсонуйт.

Ал эми жол көрсөтө турган улуу муундун айрымы улуттук маданиятка, нарк-насилибизге ыктаса, кээ бирлери “коммунисттик идеологиядан өтөрү жок”, — деп тшм болушат. Албетте, коммунисттик идеология, ислам маданияты же болбосо, батыш маданияты жаман деген ойду айтуунан алысыз. Бирок акыркысы коомдо өнүгүү менен бирге, көп көйгөйлөрдү да жаратып жаткандыгы талашсыз.

Бул багытта жазуучу, профессор АБДЫКЕРИМ МУРАТОВ: — “Биз мурда массалык маданият Батыштан келет дечү элек. Азыр ал батыштан да, чыгыштан да, түндүктөн да, түштүктөн да келип жатат, ал гана эмес, ийри жылданай болуп өз ичинен да чыга калууда. Өз элибиздин маданият, салтын башка маданияттар менен жуурулуштууру өтө татаал, кооптуу процесс. Жакшыга караганда, жамандар көп келет, аларга каршы туруучу нерселер — кыргыздын байыртадан келе жаткан уңгуну салттары, жөрөлгөлөрү, элдик педагогикасы. Биз ушул нерселерди тигил ааламдануунун ажаан агамына тосмо катары коюшубуз керек, — деген оюн бийдирди.

Бул багытта жазуучу, профессор АБДЫКЕРИМ МУРАТОВ: — “Биз мурда массалык маданият Батыштан келет дечү элек. Азыр ал батыштан да, чыгыштан да, түндүктөн да, түштүктөн да келип жатат, ал гана эмес, ийри жылданай болуп өз ичинен да чыга калууда. Өз элибиздин маданият, салтын башка маданияттар менен жуурулуштууру өтө татаал, кооптуу процесс. Жакшыга караганда, жамандар көп келет, аларга каршы туруучу нерселер — кыргыздын байыртадан келе жаткан уңгуну салттары, жөрөлгөлөрү, элдик педагогикасы. Биз ушул нерселерди тигил ааламдануунун ажаан агамына тосмо катары коюшубуз керек, — деген оюн бийдирди.

Кыргыз коомчулугу, бийлиги өлкөбүздүн келечек өнүгүүсүн ар качан креативдүү жаштардын билим масштабы, жаңычылдыгы жана жараткан идея, ийгиликтери менен баянлашып келет. Андыктан жаш муундардын улуттук идеология, эгемен мамлекеттүүлүк, жашоо, сүйүү тууралуу ойлору окурмандарыбызды кайдыгер калтырбасы бышык. Эмесе кеп кезеги ушуларда болсун.

Улуттук идеологиянын уңгусу кайда?

Чайпалган “араба” ...

Андыктан бизде келечектин арабасын талкалап албап үчүн улуттук тарых, тил, маданият, нарк-насилибизди, динибизди караңгыда жанган шамдай колдонуп, жолдон адашпай келгенге аракет кылуу милдети турат. Бирок кырдаал көңүл жубатарлык болбой, өзгөчө диний сабатсыздыктан улам келип чыккан ислам динине болгон ашыгын берилүүчүлүк да өөрчүп кетти. Бул багытта өлкө башчысы А.Атамбаев диний фанатизмге, андан келип чыгуучу коркунучтарга мамлекет көзөмөл жасоосу керектигин принципалдуу билдирди.

Бул маселе боюнча КРнын Баатыры Бексултан ЖАКИЕВДИН ою мындай: — “Фанатизм дегендин өзү пейил, ыйман дегендин жоктугунан, караңгычылыктан чыгып жатат. Бир нерсени түшүнүп, маңызын билип алсаң, андай болбойт эле. Бизде диний сабатсыздык күчтүү. Андан арылыш үчүн мектептерде дин таануу сабагын өтүш керек. Диндин өзү, тарыхы, пайгамбарлардын өмүр таржымалы кызык. Ошентсе дагы медресе менен жалпы билим берүүчү мектептерде динди окутуу эки башка болушу керек. Мисалы, медреселерде намаз окууну, куран окууну, динди терең изилдөө багытында болсо, ал эми, мектептерде дин жөнүндө түшүнүк бергендей кылып, диндин тарыхын, маани-маңызын ж.б. жалпылатып окутуу зарыл. Жазуучу К.Баялиновдун “Ажар” повестиндеги Ажар бир

куту ширеңкени алып, жолго чыгат эмеспи. Анан эле түн кирип, желил-жорткон бөрүлөр тегеректей баштаганда, улам от жагып тегерегиндегилерди алыстатып алганы менен, кутудагы ширеңкеси түгөнүп калып, акыры бөрүлөр кызды жулуп-жалмап кетет...

Бул окуя да биздин жаштардын бүтүнкү жашоосуна окшош. Дал ошол Ажардын ордунда биздин жаштар, ал эми бөрүлөр — чет элдин маданияты, диний фанатчылык десек окшошчудай. Эмнеге андай. ? Ошол биз кеп кылып жаткан улуттук идеология “Ажар” повестиндеги бир куту ширеңкеге окшошуп кеткенсипт. Элибиз, өлкө жаштары улуттук идеологияны жарык кылып алганы менен, ал улам түгөнүп бара жаткансипт. Улам жаңылап тутандырылганы деле бирде жардам берсе, кай бир убактарда алысы болуп келет. Балким, бул багытта кылган иштерибиз туура эместей көрүнөт.

Бул тууралуу Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин гуманитардык факультетинин деканы ЛАЙЛА ҮКҮБАЕВА: — Биздин жаштар да азыр курч кырдаалдын алдында: “Улуттук менталитетти, салт-санааларды сактап журушубуз керекпи же дүйнө элдеринен калбай, четке ыктайбызбы, ыктаганда кайсы жактарынын алуу кажет?” — деген эки ара жолдо туруп калды. Ушул себептен кай бир учурларда пикир келишпестиктер да келип чыгууда. Бул багытта жаштарды күнөөлөп болбойт. Тилекке каршы, Кыргызстан 20 жылдан ашык мезгилден бери эгемендүү мамлекет болгонуна карабай, өз улуттук идеологиябызды бүгүнкү күнгө чейин иштеп чыга элекпиз”, — дейт.

Айттылган маселе учурдун көйгөйлүү маселеси экени талашсыз. Андыктан аларды кечигип болсо да жалпылап колто алып, ишке ашыруу боюнча иштер жүрүп жаткансипт. Анткен менен бул айсбергдин башы сымал, аталган көйгөйдүн учу эле болуп, түп жагы козголбогон боюнча калып кетүүдө. Демек, бул багытта жалпы журт, өзгөчө жаштар “Бир жакадан баш, бир жеңден кол чыгарып” иш алып баруусу кажет.

Жаш лидер Союзбек НАДЫРБЕКОВ:

Жаш лидер

“Билим алуу — диплом алуу эмес”

Мээрим МЕЛИСБЕК кызы,
“Кыргыз Туусу”

— Союзбек, биз сени “Лидер” жаштар клубунун негиздөөчүсү катары тааныйбыз. Атапкан клубду түптөөгө сага эмне түрткү берди?

— Кыргыз-Түрк “Манас” университетинде окуп жатканда өлкөбүздүн абалы мени өзгөчө көп ойлондура баштады. Бош убактым болсо эле өнүккөн өлкөлөрдүн тарыхын окуп баштадым.

Таң калганын, мага аз убакыт ичинде «экономикалык керемет» көрсөткөн «Азиянын төрт жолборсу» — Сингапур, Тайвань, Гонконг жана Түштүк Корея эле. Төртөөнүн ичинен маданияты, тили аз болсо да бизге жабык болгон Түштүк Кореянын өнүгүү жолун өздөштүрүү максатында ал өлкөнүн тарыхын терең окуй баштадым. Акырында, Кореянын өнүгүү моделин биздин өлкөгө алып келүү үчүн тарыхты билүү азык кыларын Корея өлкөсүнө барып, өз көзүм менен көрүп, корейлерди ойлоону зарыл экенин түшүндүм. Мугалимдеримдин, проректорлордун каршылыгына карабай, “Манас” университетин таштап, Бишкек гуманитардык университетинин «Чыгыш таануу жана эл арал мамилелер» факультетине тапшырдым. Анан Кореяга барып окуп келүүнү башкы максат кылдым. 1-семестрдин кийин Кореяга кетүү үчүн танд алдуу конкурска даярданып, күнүнө 15-17 сааттан окуп баштадым. Максатыма жетип, Кореянын Чунг-Анг университетинде бир жыл окуу мүмкүнчүлүгүн алдым. Корея тили үйрөнүү үчүн конулу өлкөлөрдөн барган студенттерге: “Мен орусча билбеймин, мага корейче же англисче сүйлөгүлө”, — деп жооп

берип жүрдүм. Жалпысынан, 30дан ашык өлкөдөн студенттер окууга келишкен. Алар сүрөткө түшүп, жыргап жүрүшсө, мен аялдамаларды, транспорт системаларын сүрөткө тартуу менен алек болдум. Өзгөчө таң калганым — корей жаштарынын иш билгилиси болду. Университеттин туулган күнүн өз алдынча башкаруу кеңеши беш күн бою тектөөсүз өткөрдү. Аябай толкунандым.

Бир жылдан соң өлкөмө кайтып келдим. Корей эли бардык нерсени бат-бат аткарыпса, менин мекендештеримдин кааласа кылып, каалбаса кылбай, “болбо берет” деген түшүнүгү айкын көрүнүп баштады. Өлкөбүздү өзгөртүүнү өзүбүздөн баштоо керектигин түшүндүм. Мен өзгөрүлсөм, мени көрүп досум өзгөрөт, досумду көрүп башкалар өзгөрөт дедим. Эң башкысы, мекенибиздин келечегин үчүн кыргыз жаштары өзгөрүлүсү керектиги көрүнүп турду.

Ушул идеяны досторум Данияр, Бермет, Екатерина жана Замирге айтсам, колдошту. Жыйынтыгында 2012-жылдын 26-ноябрында «Сөз менен эмес, иш менен» ураанын тутунуп, “Лидер” жаштар клубун негиздедик. Клубда темирдей тартипти сактап, күн сайын саат 5те чогулуш өтүп, 5 мүнөт кечиккендерди киргизбей коюп жаттым. 3 жолу кечиккендерди 1 жолу келбеди деп, 3 жолу чогулушка себепсиз катышагандарды клубдан чыгарып коюп, санга эмес, сапатка иштедик. «Кандай гана жоопкерчиликти алсам дагы жарым саат же бир саат эрте келүүм керек» — деген жазууну клубдун мүчөлөрүнө 100 жолу жаздырып, кыздар ыйлаганга чейин барып жатышты. Темирдей тартипти орнотобуз деп олтуруп,

«Гитлер» атка дагы конуп кеттим. Эң башкысы, билимге өзгөчө көңүл бурдук. Билимдүү инсан гана өлкөбүзгө өз пайдасын тийгизсе аларын күн тартибине койгонбуз.

— “Билим алуу — бул дипломго өз буюу эмес” деп айткан сөзүң бар экен. Жаштар арасындагы сени кейшике салган көрүнүштөр кайсылар?

“Билимдүү адам, бул — колунда диплому бар адам эмес, кандайдыр бир маселеге так, айкын, акыл менен баа берип, чечүү жолун көрсөтө алган адамды айтабыз” деп айтып, билимдин ачыкчы — китепти окууга катуу үндөдү. Кайрымдуулукту каражат бар кезде эле эмес, акча жок кезде дагы кылуу маанилүү экенин үйрөтүп, жумасына сөзсүз бир жолу кайрымдуулук акцияларын өткөрдүк. Айрымдардын каршылыгына карабай, жума сайын үзгүлтүксүз «көчө тазалоо» акцияларын уюштурдук. Биздин тазалаганыбызды көрүп, мекендештерибиз таштандыларынын таштабай калар деген үмүт кылдык эле, эч майнап чыкпады. Өздөрүнүн башынан өтпөсө өзгөрүү кыйын экенине дагы бир жолу ынандым. Кубанганыбыз, ар жума көчө тазалаган мүчөлөрүбүз өзгөрүштү, таштандылары таштамак турусун, чогултуп, унгарга салып коюу адатка айланды. Бул Кореянын 1970–80-жылдардагы өнүгүү жолунун бир модели эле. Ар үй-бүлөдөн бирден адам чыгып, “мамлекет кылып берет” деген күтүп олтурбай, өз көңөлүн өздөрү оңдошуп, кыл-кенилдерди узун чачтары, алтын-күмүштөрүн сатып, өлкөсүнө жардам берген патриоттук сапаттарын үйрөнсөк дээр элем.

Союзбек балалык аруу тилектери менен өзүн мыкты футболчу, кийин журналист, ырчы катары да сынап, ал турбай “Айдын мыкты макаласы” наамын жеңип алган учурлары да болгон. Англис тилин мыкты өздөштүрдү. А бирок өзүн ырчы көргүсүз келген каарманыбыз “Энекем” аттуу ырын жаздырып, максатын орундатуу үчүн Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин консерватория бөлүмүнө тапшырган. “Лидер” жаштар клубун негиздеп, учурда коомго пайдалуу иш-чараларды өткөрүп келет.